OCHIQ BOSHQARUVDA OAV: JAMOATCHILIK NAZORATI VA HISOBDORLIKNI KUCHAYTIRISH

MASS MEDIA IN OPEN GOVERNANCE: STRENGTHENING PUBLIC OVERSIGHT AND ACCOUNTABILITY

Mualliflar: Ismatova Umida Foziljon qizi [1], Ismatov Xusan Akmalovich[2], Shaykulov Hamza Shodiyevich[3]
Affiliyatsiya: Samarqand Zarmed Universiteti, Davolash ishi fakulteti talabasi, Samarqand viloyati “Yoshlar Front ofisi — Antinarko” koordinatori va mentori [1], Samarqand Zarmed Universiteti, Davolash ishi fakulteti talabasi[2], Samarqand Zarmed universiteti, biologiya, mikrobiologiya va bioinjeneriya kafedrasi mudiri, PhD, dotsent[3]
DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.23277413

ANNOTATSIYA

Maqolada davlat boshqaruvida ochiqlik, shaffoflik va hisobdorlikning amaliy mazmuni hamda jamoatchilik nazoratini kuchaytirishda ommaviy axborot vositalarining o‘rni tadqiq etiladi. Tadqiqot nazariy fikrlar bilan cheklanmay, O‘zbekistonning ochiq boshqaruv amaliyotiga oid ikkilamchi empirik ma'lumotlar, normativ-huquqiy asoslar, OECD boshqaruv ko‘rsatkichlari, ochiq ma'lumotlar infratuzilmasi va elektron jamoatchilik konsultatsiyalari bo‘yicha dalillarni tizimli tahlil qilishga asoslangan. 2016–2022-yillar oralig‘idagi mavjud World Bank Worldwide Governance Indicators qiymatlari bo‘yicha Hukumat samaradorligi 28,6 dan 40,5 gacha, tartibga solish sifati 11,9 dan 31,6 gacha, qonun ustuvorligi esa 13,3 dan 21,7 gacha oshgani aniqlandi. Shu bilan birga, OECD O‘zbekiston Ochiq ma'lumotlar portalida 9 mingdan ortiq ma'lumotlar to‘plami 160 ta vazirlik va idora tomonidan e'lon qilinganini, biroq ma'lumotlardan foydalanish bo‘yicha institutsional xabardorlikda bo‘shliqlar saqlanayotganini qayd etgan. Tadqiqot natijasida OAVning jamoatchilik nazoratidagi rolini kuchaytirishga qaratilgan “ochiq ma'lumot — mediatahlil — jamoatchilik savoli — institutsional javob — qayta monitoring” modeli taklif etildi. Mazkur model axborotning e'lon qilinishini emas, uning natijaga aylanishini asosiy mezon sifatida belgilaydi.

Kalit so‘zlar: Ochiq boshqaruv, OAV, jamoatchilik nazorati, hisobdorlik, shaffoflik, ochiq ma'lumotlar, data-jurnalistika

ABSTRACT

This article examines the practical meaning of openness, transparency and accountability in public administration and the role of mass media in strengthening public oversight in Uzbekistan. The study goes beyond a purely theoretical review by using secondary empirical evidence from governance indicators, open-data infrastructure, electronic public consultations, normative documents and peer-reviewed research. The available Worldwide Governance Indicators values cited in the OECD Public Governance Review show that Uzbekistan's Government Effectiveness increased from 28.6 in 2016 to 40.5 in 2021, Regulatory Quality from 11.9 in 2019 to 31.6 in 2022, and Rule of Law from 13.3 in 2019 to 21.7 in 2022. At the same time, the OECD reported more than 9,000 open datasets published by 160 ministries and departments, while noting uneven awareness and use of these data resources. The study develops an original practical framework — “open data – media analysis

– public question – institutional response – follow-up monitoring” — for transforming disclosure into measurable accountability. The article argues that the effectiveness of media oversight should be assessed not by the volume of published information alone, but by whether information becomes understandable public knowledge, triggers institutional response, and enables follow-up.

Keywords: Open governance, mass media, public oversight, accountability, transparency, open data, data journalism

Zamonaviy davlat boshqaruvida ochiqlik endilikda faqat davlat organining oʻz faoliyati haqida ma'lumot berishi bilan oʻlchanmaydi. Ochiqlikning haqiqiy qiymati fuqarolarning mazkur ma'lumotni topishi, tushunishi, solishtirishi, undan foydalanishi va zarur holatda davlat organidan javob talab qila olish imkoniyatida namoyon boʻladi. Shu ma'noda ochiqlik — axborot siyosati, shaffoflik — jarayonning koʻrinuvchanligi, hisobdorlik esa qabul qilingan qaror va bajarilgan ishlar boʻyicha izoh hamda javob berish majburiyati sifatida qaralishi, uchalasi esa yagona tizim sifatida talqin etilishi lozim.

Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 33-moddasida har kimning axborotni izlash, olish va tarqatish huquqi belgilangan, 34-moddada esa davlat organlari va tashkilotlari fuqarolarga ularning huquq va qonuniy manfaatlariga daxldor hujjatlar, qarorlar hamda boshqa materiallar bilan tanishish imkoniyatini ta'minlashi kerakligi qayd etilgan [Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, 2023: 33-34-moddalar]. Mazkur normalar axborotga kirish masalasini oddiy texnik imkoniyat emas, balki fuqarolarning boshqaruvdagi huquqiy ishtiroki bilan bogʻlaydi.

OECDning 2024-yildagi Oʻzbekiston boʻyicha boshqaruv sharhi mamlakatda davlat boshqaruvini modernizatsiya qilish, raqamlashtirish, fuqaroga yoʻnaltirilgan xizmatlar, shaffoflik va hisobdorlikni mustahkamlash borasida sezilarli islohotlar amalga oshirilganini qayd etadi. Shu bilan birga, hisobotda aynan shaffoflik va qaror qabul qilish jarayonlaridagi fuqarolar ishtiroki boʻyicha qoʻshimcha takomillashtirish ehtiyoji saqlanib qolayotgani koʻrsatilgan [OECD, 2024: 18–19]. Demak, asosiy ilmiy va amaliy muammo “axborot ochiqmi?” degan savoldan “ochiq axborot jamoatchilik nazorati va boshqaruv natijasiga qanchalik aylanmoqda?” degan savolga koʻchmoqda.

Mazkur masalada OAVning roli alohida. Chunki davlat organi taqdim etgan koʻp sonli ma'lumotlarni oddiy fuqaroga tushunarli, solishtiriladigan va ijtimoiy jihatdan ahamiyatli shaklga keltirish koʻpincha professional media vositasini talab qiladi. Ilmiy tadqiqotlarda ham OAV jamoatchilik nazoratini boshlashi, mavjud hisobdorlik jarayonlarini keng auditoriyaga olib chiqishi va davlat tashkilotlarini izoh berishga undashi mumkinligi koʻrsatilgan [Jacobs et al., 2022: 575–604].

Tadqiqot materiallari va metodologiyasi. Tadqiqot turi — ikkilamchi empirik tahlilga asoslangan tahliliy-analitik tadqiqot. Tadqiqotning obyekti Oʻzbekistonda davlat boshqaruvida ochiqlik, shaffoflik, jamoatchilik ishtiroki va OAVning hisobdorlik jarayonidagi funksional aloqalaridir. Predmet esa ochiq axborotning jamoatchilik nazorati vositasiga aylanish mexanizmlaridir.

Empirik baza uch guruh manbadan shakllantirildi: birinchisi, Oʻzbekistonning boshqaruv tizimiga oid OECD Public Governance Review ma'lumotlari; ikkinchisi, Ochiq ma'lumotlar portali va elektron jamoatchilik konsultatsiyalarining OECD tomonidan qayd etilgan koʻrsatkichlari; uchinchisi, OAV va jamoatchilik hisobdorligi

boʻyicha peer-reviewed ilmiy tadqiqotlar. Normativ asos sifatida Oʻzbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi, davlat organlari faoliyatining ochiqligi, jamoatchilik nazorati va OAVga oid qonunchilik hujjatlari olindi.

Tahlilning asosiy usullari: hujjatli tahlil, qiyosiy tahlil, trend tahlili, kontent-mantiqiy tahlil va konseptual modellashtirish. Raqamli koʻrsatkichlar boʻyicha 2016–2022-yillar uchun OECD sharhida keltirilgan World Bank WGI qiymatlari oʻzaro taqqoslandi. Nisbiy oʻzgarishlar muallif tomonidan boshlangʻich qiymatga nisbatan foizda hisoblandi. Ushbu hisob-kitoblar yangi statistik ma'lumot emas, balki rasmiy manbalarda e'lon qilingan koʻrsatkichlarning qayta ishlangan natijasidir.

Tadqiqot natijalari. Tadqiqotning dastlabki empirik natijasi Oʻzbekiston boshqaruv koʻrsatkichlarining ayrim yoʻnalishlarida ijobiy dinamika mavjudligini koʻrsatadi. OECD 2024 hisobotida keltirilgan World Bank WGI ma'lumotlari asosida quyidagi taqqoslash amalga oshirildi [OECD, 2024: 18].

1-jadval

Oʻzbekiston boʻyicha ayrim boshqaruv koʻrsatkichlarining dinamikasi

Koʻrsatkich	Boshlangʻich yil	Boshlangʻich qiymat	Yakuniy yil	Yakuniy qiymat / nisbiy oʻzgarish
Hukumat samaradorligi	2016	28,6	2021	40,5 / +41,6%
Tartibga solish sifati	2019	11,9	2022	31,6 / +165,5%
Qonun ustuvorligi	2019	13,3	2022	21,7 / +63,2%

Jadvaldagi natijalar ikki jihatdan muhim. Birinchidan, hukumat samaradorligi boʻyicha 2016-yildagi 28,6 koʻrsatkichning 2021-yilda 40,5 ga yetgani 41,6 foizlik nisbiy oʻsishni anglatadi. Ikkinchidan, tartibga solish sifati va qonun ustuvorligi boʻyicha oʻsish sur'atlari turlicha boʻlib, boshqaruvning barcha komponentlari bir xil tezlikda oʻzgarmayotganini koʻrsatadi. Demak, umumiy “islohotlar kuchaydi” degan xulosadan koʻra, qaysi yoʻnalishda qaysi natija shakllanganini ochib beruvchi data-jurnalistika muhimroqdir.

OECD sharhining yana bir muhim empirik xulosasi shundaki, Oʻzbekiston Ochiq ma'lumotlar portalida 160 ta vazirlik va idora tomonidan 9 mingdan ortiq ma'lumotlar toʻplami joylashtirilgan, SIAT platformasida esa 2 mingdan ortiq statistik koʻrsatkich jamlangan. Hisobotda SIAT rasmiy statistikani e'lon qilish va izlash vaqtini 5–10 baravar qisqartirgani ham qayd etilgan [OECD, 2024: 164]. Bu raqamlar ochiq ma'lumotlar infratuzilmasining miqdoriy jihatdan sezilarli rivojlanganini koʻrsatadi.

Ammo ushbu natijaning ikkinchi tomoni ham bor. OECD ekspertlari manfaatdor tomonlarning ma'lumotlar portallari haqidagi xabardorligi bir xil emasligini, koʻplab ishtirokchilar tegishli ma'lumotni topish qiyinligini bildirganini qayd etgan [OECD, 2024: 164]. Bu holatda OAVning funksiyasi oddiy repost yoki xabar berish emas, balki mavjud ochiq ma'lumotni topish, tekshirish, kontekstlashtirish va fuqaroga tushunarli shaklda taqdim etishdan iborat boʻlishi kerak.

Elektron jamoatchilik konsultatsiyalariga oid ma'lumotlar ham davlat-jamiyat aloqasining institutsional kanallari kengayayotganini koʻrsatadi. OECD ma'lumotiga koʻra, 2024-yil 1-martdan boshlab ijtimoiy va iqtisodiy jihatdan muhim yangi tartibga solish loyihalari boʻyicha oldindan axborot e'lon qilish amaliyoti joriy etilgan. Loyihani

tayyorlashning keyingi bosqichida 15 kunlik jamoatchilik muhokamasi oʻtkazilishi, kelib tushgan takliflar natijalari esa besh kun ichida portalda umumlashtirilishi belgilangan [OECD, 2024: 177–178]. Bu mexanizm jamoatchilik nazoratini faqat tayyor qarorga munosabat bildirish bosqichidan oldingi bosqichga olib chiqish imkonini beradi.

Tadqiqotning keyingi natijasi OAVning hisobdorlik jarayonidagi funksional rolini aniqlash bilan bogʻliq. Jacobs va hammualliflar 13 540 ta gazeta materiali asosidagi miqdoriy kontent-tahlilda ommaviy axborot vositalari orqali yoritilgan hisobdorlik jarayonlari turli tashkilotlar uchun bir xil darajada koʻrinmasligini koʻrsatgan. Tadqiqot mualliflari media yoritishi hisobdorlik jarayonlarining koʻlamini kengaytirishi va jamoatchilikni davlat tashkilotlari faoliyatini baholash imkoniyatiga ega qilishi mumkinligini asoslaydi [Jacobs et al., 2022: 575–604]. Mazkur natija Oʻzbekiston sharoitida ham muhim: ochiq ma'lumot mavjudligi bilan uning jamoatchilik tomonidan sezilishi oʻrtasida media vositachiligi alohida rol oʻynaydi.

Ochiq ma'lumotdan jamoatchilik nazoratigacha: data-jurnalistika. Data-jurnalistika ushbu jarayonning texnik emas, institutsional vositasi sifatida qaralishi lozim. 61 mamlakatdagi data-jurnalistika loyihalarini tahlil qilgan Camaj, Lanosga va Martin ochiq ma'lumotlar infratuzilmasi jurnalistning qanday ma'lumotga tayana olishi va qanday mavzularni yoritishi bilan bogʻliqligini koʻrsatgan [Camaj, Lanosga, Martin, 2025: 418–437]. Demak, ochiq ma'lumotlar omborining kengligi va undan foydalanish imkoniyati jurnalistikaning nazorat salohiyatiga toʻgʻridan-toʻgʻri ta'sir qiladi.

34 mamlakatdagi data-jurnalistlar bilan oʻtkazilgan tadqiqot esa jurnalistlar ochiq ma'lumotlardan foydalanishda soʻrov yuborish, boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik qilish, uchinchi tomon ma'lumotlaridan foydalanish va oʻz ma'lumot toʻplamini shakllantirish kabi strategiyalarni qoʻllashini koʻrsatadi [Martin, Camaj, Lanosga, 2024: 2477–2494]. Bu topilma Oʻzbekiston uchun ham metodik ahamiyatga ega: OAV ma'lumotlarni tayyor “paket” sifatida kutib turmasdan, ma'lumotning kelib chiqishini tekshirish va turli manbalarni oʻzaro bogʻlash koʻnikmasini rivojlantirishi lozim.

Bundan tashqari, data-jurnalistika siyosiy tizim va media muhitining oʻziga xos xususiyatlariga moslashadi. Wu tomonidan turli siyosiy tizimlarda yaratilgan 301 ta data-story tahlili ma'lumotlar asosidagi materiallarda davlat ma'lumotlari, fuqarolik jamiyati ovozi, interaktivlik va tekshiruv elementlari kombinatsiyasi turlicha ekanini koʻrsatgan [Wu, 2025: 1481–1498]. Shundan kelib chiqib, Oʻzbekiston sharoitida data-jurnalistika uchun eng dolzarb masala faqat raqamli infografika yaratish emas, balki ma'lumotning mazmunini tekshirish va jamoatchilik savoliga aylantirishdir.

Muallif taklif qilayotgan “5 bosqichli ochiqlik–hisobdorlik” modeli. Oʻtkazilgan tahlil natijasida maqolada davlat boshqaruvida OAVning jamoatchilik nazoratidagi rolini amaliy jihatdan kuchaytirishga qaratilgan besh bosqichli model taklif etiladi. Mazkur model mavjud ochiq ma'lumotlar va jamoatchilik ishtiroki mexanizmlarini mediamonitoring bilan birlashtirishga qaratilgan.

2-jadval

Muallif taklif qilayotgan 5 bosqichli ochiqlik–hisobdorlik modeli

Bosqich	Mazmuni	OAVning vazifasi	Nazorat natijasi
1. Ochiq ma'lumot	Davlat organi qaror, reja, byudjet yoki natija haqidagi ma'lumotni e'lon qiladi.	Manbani aniqlash va hujjatni verifikatsiya qilish.	Axborot mavjudligi.
2. Mediatahlil	Ma'lumotlar oʻzaro taqqoslanadi va kontekstlashtiriladi.	Data-jurnalistika, fact-checking, grafik va tahliliy sharh.	Fuqaroga tushunarli mazmun.
3. Jamoatchilik savoli	Fuqarolarning muhim savollari va e'tirozlari shakllantiriladi.	Savolni aniq, dalilli va huquqiy asosda qoʻyish.	Jamoatchilik reaksiyasi.
4. Institutsional javob	Mas'ul tashkilot izoh, reja yoki tuzatish choralarini taqdim etadi.	Javobni toʻliq yoritish va faktlar bilan solishtirish.	Hisobdorlik va javob.
5. Qayta monitoring	Va'da qilingan chora va natija keyinchalik qayta tekshiriladi.	Ijroni muddat va natija boʻyicha qayta yoritish.	Barqaror nazorat sikli.

Modelning asosiy yangiligi shundaki, unda OAV nazorat jarayonining yakuniy “xabar beruvchisi” emas, balki barcha bosqichlarni bogʻlovchi vositachi sifatida koʻriladi. Bunda media materiali yakka maqola bilan tugamaydi. Maqola yoki reportaj davlat organining javobiga, javob esa keyingi monitoringga ulanadi.

Mazkur yondashuv hisobdorlikning “va'da — bajarish — baholash” siklini koʻrinadigan qiladi. Masalan, davlat organi ma'lum muddatga aniq vazifa va indikator e'lon qilgan boʻlsa, OAV ushbu indikatorlarni keyingi materiallar uchun tekshiruv mezoniga aylantirishi mumkin. Bu usulda jurnalistik faoliyat miqdor bilan emas, tekshirilgan jarayonning toʻliq sikli bilan oʻlchanadi.

Asosiy muammolar va amaliy yechimlar. Birinchi muammo — ma'lumotning koʻpligi, ammo uning mazmuniy qiymatining bir xil emasligi. 9 mingdan ortiq ochiq dataset mavjud boʻlishi, albatta, ijobiy koʻrsatkich, biroq fuqaroga kerakli ma'lumotni tez topish va tushunish qiyin boʻlsa, ochiqlikning ijtimoiy samarasi pasayadi. Shuning uchun davlat organlari uchun “ma'lumotni e'lon qilish” bilan bir qatorda “ma'lumotni tushunarli taqdim etish” mezoni ham muhim.

Ikkinchi muammo — ma'lumotlar jurnalistikasi boʻyicha kompetensiya. Statistik raqamni notoʻgʻri talqin qilish yoki faqat bitta koʻrsatkichdan umumiy xulosa chiqarish jamoatchilik nazoratining sifatini pasaytirishi mumkin. Amaliy yechim sifatida tahririyatlarda fact-checking, data-tekshiruv va manba xaritasini alohida bosqich sifatida joriy etish tavsiya etiladi.

Uchinchi muammo — media monitoringning uzluksiz emasligi. Muammo koʻtariladi, maqola chiqadi, ammo davlat organining javobi va ijro natijasi keyin

kuzatilmay qoladi. Taklif qilinayotgan besh bosqichli model aynan shu bo‘shliqni yopishga qaratilgan.

To‘rtinchi muammo — raqamli muhitdagi noto‘g‘ri axborot. UNESCO O‘zbekistonda media va axborot savodxonligini kuchaytirishga qaratilgan dastur doirasida fuqarolarning axborotni tanqidiy baholash ko‘nikmasini rivojlantirishni ustuvor yo‘nalish sifatida qayd etmoqda. 2025-yildagi ko‘p tomonlama workshopda hukumat, universitetlar, media, fuqarolik jamiyati va ilmiy doira vakillaridan 50 nafar ishtirokchi birlashgani ushbu mavzuning institutsional darajada dolzarbligini ko‘rsatadi [UNESCO, 2025: elektron resurs].

Muhokama va ilmiy-amaliy takliflar. Birinchi taklif: davlat organlari ochiq ma'lumotlarini jamoatchilik uchun “ma'lumot pasporti” bilan taqdim etishi maqsadga muvofiq. Unda ma'lumotning manbasi, yangilanish sanasi, mas'ul tashkilot, izoh va foydalanish formati ko‘rsatilishi kerak. Bu jurnalistlar va fuqarolarning ma'lumotni mustaqil tekshirish imkoniyatini oshiradi.

Ikkinchi taklif: OAV va davlat organlari o‘rtasida “ochiq ma'lumot bo‘yicha mediabriefing” mexanizmini yo‘lga qo‘yish. Muhim davlat dasturi yoki jamoat uchun katta ahamiyatga ega qaror e'lon qilinganda, faqat press-reliz emas, balki ma'lumotlar manbasi, asosiy indikatorlar va kutilayotgan natijalar ham tushuntirilishi kerak.

Uchinchi taklif: jamoatchilik nazoratida “qayta monitoring kuni” amaliyotini joriy etish. Muhim muammo bo‘yicha material e'lon qilingandan 30, 60 yoki 90 kun o‘tib, OAV o‘z materialini qayta ko‘rib, berilgan va'dalar va natijalarni solishtiradi. Bu jurnalistik nazoratni uzluksiz siklga aylantiradi.

To‘rtinchi taklif: OAV materiallarining jamoatchilik nazoratidagi samaradorligini baholash uchun “Mediaviy hisobdorlik koeffitsiyenti”ni tajriba tariqasida qo‘llash. Ko‘rsatkichning oddiy modeli quyidagicha taklif etiladi: MHK = (tekshirilgan faktlar + rasmiy javob + qayta monitoring + jamoatchilik ishtiroki) / 4. Mazkur formula universal statistik indikator emas, balki tahririyat ichki monitoringi uchun mualliflik metodik taklifidir.

Beshinchi taklif: jurnalistika ta'limida data-analitika, fact-checking, mediasavodxonlik va ma'lumotlarni vizualizatsiya qilish ko‘nikmalarini amaliy mashg‘ulotlar orqali kuchaytirish. UNESCO tomonidan O‘zbekiston jurnalistika malaka standartlarini yangilash doirasida aynan fact-checking, big data va data-visualizatsiya kompetensiyalarini kuchaytirish tavsiya etilgani mazkur taklifning dolzarbligini oshiradi [UNESCO, 2025: elektron resurs].

Xulosa. Tadqiqot davlat boshqaruvida ochiqlikning o‘zi jamoatchilik nazoratini avtomatik ravishda yuzaga keltirmasligini ko‘rsatdi. Axborot mavjud bo‘lishi — zarur shart, biroq yetarli shart emas. Uning ijtimoiy qiymati ma'lumotning topilishi, tekshirilishi, tushunilishi, muhokama qilinishi, davlat organining javob berishi va natijaning qayta kuzatilishi orqali yuzaga keladi.

O‘zbekiston bo‘yicha OECD tomonidan keltirilgan empirik ma'lumotlar boshqaruvning ayrim yo‘nalishlarida ijobiy dinamika mavjudligini, ochiq ma'lumotlar va elektron konsultatsiya mexanizmlari esa institutsional jihatdan kengayayotganini ko‘rsatadi. Shu bilan birga, ma'lumotlardan foydalanish bo‘yicha xabardorlik, fuqarolarning qaror qabul qilishdagi real ishtiroki va shaffoflikning amaliy natijaga aylanishi bo‘yicha bo‘shliqlar saqlanmoqda [OECD, 2024: 18, 164, 177–178].

Maqolada taklif etilgan “ochiq ma'lumot — mediatahlil — jamoatchilik savoli — institutsional javob — qayta monitoring” modeli aynan shu bo‘shliqni to‘ldirishga

qaratilgan. Modelning asosiy g‘oyasi shundan iboratki, OAVning samaradorligi nechta material nashr etilgani bilan emas, balki materialdan keyin qanday institutsional va jamoatchilik reaksiyasi yuzaga kelgani bilan baholanishi kerak.

Shunday qilib, ochiq boshqaruvning zamonaviy modeli davlat organi, OAV va fuqaro o‘rtasidagi bir tomonlama axborot oqimidan uch tomonlama hisobdorlik sikliga o‘tishni talab qiladi. Bu siklda davlat organi ma'lumot beradi, OAV uni tekshiradi va tushuntiradi, jamoatchilik savol beradi, davlat organi javob beradi, media esa natijani yana kuzatadi. Ana shunda ochiqlik siyosati real jamoatchilik nazoratiga aylanadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. Yangi tahrir. Toshkent, 2023. 33–34-moddalar. URL: https://constitution.uz/uz/clause/index.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Davlat hokimiyati va boshqaruvi organlari faoliyatining ochiqligi to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-369-son, 2014-yil 5-may.
3. O‘zbekiston Respublikasining “Jamoatchilik nazorati to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-474-son, 2018-yil 12-aprel.
4. O‘zbekiston Respublikasining “Ommaviy axborot vositalari to‘g‘risida”gi Qonuni, O‘RQ-78-son, 2007-yil 15-yanvar.
5. OECD. OECD Public Governance Reviews: Uzbekistan: Towards a More Modern, Effective and Strategic Public Administration. Paris: OECD Publishing, 2024. – B. 18-19, 164, 177-178. DOI: https://doi.org/10.1787/2f36d8ec-en.
6. Jacobs S., Boon J., Wonneberger A., Salomonsen H.H. Exploring Media-Covered Accountability of Public Agencies. Administration & Society. 2022. Vol. 54(4). – B. 575–604. DOI: https://doi.org/10.1177/00953997211036353.
7. Camaj L., Lanosga G., Martin J. A Global Perspective on Data Journalism Materiality: Knowledge Production across Public Transparency Infrastructure Environments. Digital Journalism. 2025. Vol. 13(3). – B. 418–437. DOI: https://doi.org/10.1080/21670811.2023.2278040.
8. Martin J.A., Camaj L., Lanosga G. Scrape, Request, Collect, Repeat: How Data Journalists Around the World Transcend Obstacles to Public Data. Journalism Practice. 2024. Vol. 18(10). – B. 2477–2494. DOI: https://doi.org/10.1080/17512786.2022.2142837.
9. Wu S. Data Journalism and the Impact of Politics: Examining Data Stories Produced Across Different Political Systems. Journalism Practice. 2025. Vol. 19(7). – B. 1481–1498. DOI: https://doi.org/10.1080/17512786.2023.2263753.
10. UNESCO. AIM Program: Enhancing Access to Information, Media Freedom and Digital Literacy in Uzbekistan. 2024-2025. Elektron resurs: https://www.unesco.org/en/articles/aim-program-enhancing-access-information-media-freedom-and-digital-literacy-uzbekistan.
11. UNESCO. Building Media and Information Literacy for a Resilient Uzbekistan. 19 March 2025. Elektron resurs: https://www.unesco.org/en/articles/building-media-and-information-literacy-resilient-uzbekistan.
12. UNESCO. Strengthening Freedom of Expression and Access to Information: Regional Trainings Kick Off in Samarkand. 18 March 2025. Elektron resurs: https://www.unesco.org/en/articles/strengthening-freedom-expression-access-information-regional-trainings-kick-samarkand.

13. Tai K.T. Open Government Research over a Decade: A Systematic Review. Government Information Quarterly. 2021. Vol. 38(2). Article 101566. DOI: https://doi.org/10.1016/j.giq.2021.101566.
14. Felle T. Digital Watchdogs? Data Reporting and the News Media's Traditional 'Fourth Estate' Function. In: The European Journalism Observatory / peer-reviewed publication. 2016.
15. World Bank. Worldwide Governance Indicators. Government Effectiveness, Voice and Accountability, Regulatory Quality, Rule of Law. Washington, D.C. Elektron ma'lumotlar bazasi: https://www.worldbank.org/en/publication/worldwide-governance-indicators.
16. O‘zbekiston Respublikasi Ochiq ma'lumotlar portali. Ochiq ma'lumotlar va davlat boshqaruvi shaffofligi bo‘yicha ma'lumotlar. Elektron resurs: https://data.egov.uz/.
17. Reuters Institute for the Study of Journalism. Transparency in Politics and the Media. Oxford University. Elektron resurs: https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/our-research/transparency-politics-and-media.
18. Jacobs S., Schillemans T. Media and Public Accountability: Typology and Exploration. Policy & Politics. 2016. Vol. 44(3). – B. 369–386.